

Mål C-472/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

25 juli 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

21 juni 2023

Kärande:

L. sp. z o.o.

Svarande:

A.B.S.A.

Saken i det nationella målet

Konsumentkreditavtal – Ränta som banken tar ut utöver det kapitalbelopp som betalats ut och kostnader för krediten – En situation där den effektiva räntan skulle vara lägre än den som angavs i avtalet ifall räntan endast avsåg det utbetalda kapitalbeloppet – Åsidosättande av informationsskyldigheten – Yrkande om betalning av ränta och kostnader från låntagarens rättsliga efterträdare i samband med ingåendet av ett konsumentkreditavtal – Proportionaliteten av en sanktion som föreskriver att krediten, vid överträdelse av informationsskyldigheten, oberoende av överträdelsens art, ska anses vara ränte- och kostnadsfri.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Artikel 10.2 g i direktiv 2008/48/EG – Oskäligt villkor i ett konsumentkreditavtal – Underlåtenhet att uppfylla informationsskyldigheten när den effektiva räntan som låntagaren har angett i avtalet är högre än om villkoret inte skulle anses vara bindande – Artikel 10.2 k i direktiv 2008/48/EG – Konsumenten saknar möjlighet att kontrollera att det föreligger en situation som ger upphov till en ökning av

kostnader som är kopplade till avtalets fullgörande – Förenligheten med artikel 23 i direktiv 2008/48/EG av en enda sanktion som föreskrivs i nationell lagstiftning för kreditgivarens åsidosättande av informationsskyldigheten, vilken består i att krediten ska anses vara ränte- och kostnadsfri.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

- 1) Ska artikel 10.2 g i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, mot bakgrund av skälen 6, 8 och 31 i direktivet, tolkas så, att kreditgivaren har underlåtit att uppfylla sin skyldighet enligt denna bestämmelse när, till följd av att en del av villkoren i ett konsumentkreditavtal anses vara oskäligen höga, den effektiva räntan som kreditgivaren angett vid avtalets ingående är högre än den skulle ha varit om det oskäligen villkoret inte hade varit bindande?
- 2) Ska artikel 10.2 k i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, mot bakgrund av skälen 6, 8 och 31 i direktivet, tolkas så, att det är tillräckligt att informera konsumenten om hur ofta, i vilka situationer och med vilken högsta tillåtna procentsats de avgifter som är kopplade till avtalets fullgörande kan höjas, även om konsumenten inte kan kontrollera dessa situationer och avgiften följaktligen kan fördubblas?
- 3) Ska artikel 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, mot bakgrund av skälen 6, 8, 9 och 47 i direktivet, tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken det föreskrivs en enda sanktion för kreditgivarens åsidosättande av informationsskyldigheten, vilken består i att krediten ska anses vara ränte- och kostnadsfri, oberoende av graden av åsidosättande av informationsskyldigheten och dess inverkan på konsumentens eventuella beslut att ingå ett kreditavtal?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, skälen 6, 8, 9, 19, 31 och 47, artikel 10.2 g och 10.2 k samt artikel 23.

Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal, artikel 6.1.

EU-domstolens dom av den 9 november 2016, C-42/15, Home Credit Slovakia (ECLI:EU:C:2016:842).

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 385¹ § 1 och 2 i kodeks cywilny (civillagen):

”§ 1 Villkor i ett konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling är inte bindande för konsumenten om dennes rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtalsvillkor är utformade på ett sätt som strider mot god sed och allvarligt åsidosätter konsumentens intressen (oskäligen avtalsvillkor). Detta gäller inte villkor som fastställer parternas huvudsakliga prestationer, såsom pris eller vederlag, om de är tydligt formulerade.

§ 2 Om ett avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten enligt 1 § ska avtalet förbli bindande i övrigt för parterna”.

Artikel 30.1 led 7 och 30.1 led 10 i ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (lag av den 12 maj 2011 om konsumentkrediter) (nedan kallad konsumentkreditlagen):

”7. Om inte annat följer av artiklarna 31–33 ska det i konsumentkreditavtalet anges den effektiva räntan och det totala belopp som konsumenten ska betala vid den tidpunkt då konsumentkreditavtalet ingås, med angivande av alla beräkningsgrunder som använts för att beräkna detta belopp.

...

10. Om inte annat följer av artiklarna 31–33 ska det i konsumentkreditavtalet anges de övriga kostnader som konsumenten är skyldig att betala i samband med konsumentkreditavtalet, i synnerhet avgifter, däribland avgifter för administration av ett eller flera konton där både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande registreras, inklusive avgifter för att använda ett betalningsmedel för både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande, provisioner, marginaler samt kostnader för kompletterande tjänster, särskilt försäkring, i synnerhet försäkringar som är kända för kreditgivaren, samt villkoren på vilka dessa kostnader kan ändras.”

Artikel 45.1 i konsumentkreditlagen:

”Vid en överträdelse från kreditgivarens sida av artiklarna 29.1, 30.1 led 1–8, 10, 11, 14, 17, artiklarna 31–33, 33a och 36a–36c ska konsumenten, efter att ha lämnat en skriftlig förklaring till kreditgivaren, återbetala krediten utan ränta och andra kreditkostnader. Den ska betalas till kreditgivaren vid den tidpunkt och på det sätt som framgår av avtalet.”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 D.K. ingick ett kreditavtal med svaranden om ett kreditbelopp på 40 000 PLN. Det totala belopp som skulle betalas på dagen för avtalets ingående var 64 878,45 PLN och bestod av det totala kreditbeloppet och den totala kreditkostnaden. Den totala kreditkostnaden bestod av ränta på 19 985 PLN och provision på 4 893,38 PLN. Den årliga effektiva räntan fastställdes till 11,18 procent.
- 2 I avtalet anges att banken tar ut avgifter och provisioner i enlighet med villkoren i avtalet och taxan för avgifter och provisioner i samband med tjänster som rör förvaltningen av krediten och ändringar av avtalsvillkoren. Avgifterna och provisionerna kan ändras på grundval av åtminstone en av följande omständigheter: en ändring av minimilönen och nivån på de indikatorer som offentliggörs av GUS (Statistiska centralbyrån, Polen): inflation, den genomsnittliga månadslönen i företagssektorn, förändringar i priset för energi, telekommunikationsanslutningar, posttjänster, interna bankbetalningar och räntesatser som fastställts av Polens centralbank, förändringar i priserna på tjänster och transaktioner som banken använder för att utföra enskilda banktjänster och andra tjänster, förändringar i omfattningen eller formen av tjänster som tillhandahålls av banken (inklusive ändring eller tillägg av en ny tjänstefunktion för en viss produkt) i den utsträckning dessa förändringar påverkar de kostnader som banken ådrar sig eller har en inverkan på de kostnader som banken ådrar sig i samband med fullgörandet av avtalet, en förändring av skatteregler och/eller redovisningsprinciper som tillämpas av banken, i den utsträckning dessa förändringar påverkar de kostnader som banken ådrar sig i samband med fullgörandet av avtalet, förändringar i samband med domstolsbeslut, myndighetsbeslut, uppmaningar eller rekommendationer från auktoriserade organ, i den utsträckning dessa förändringar påverkar de kostnader som banken ådrar sig i samband med fullgörandet av avtalet.
- 3 Avgifterna framgår under rubriken ”Taxa för avgifter och provisioner för A.B.S.A.’s privatkunder”. I denna taxa anges avgifter såsom sådana som förknippas med utfärdandet av bankutlåtande, intyg, kreditkontohistorik, utskick till kunden (inbegripet påminnelser och kallelser), samt utskick av rekommenderade brev med mottagningsbevis. Taxan anger också avgifter i samband med att krediten betalades ut, vilka utgjorde en engångsavgift och debiterades inte (de sattes till ”0”), liksom avgifter för tecknande av ett tillägg samt en avgift för det fall man inte tar ut kontanter som beställts i PLN.
- 4 Det föreskrivs också en mekanism för höjning av avgifter och provisioner, som innebär att ändringar av avgifter och provisioner får ske högst fyra gånger per år, att avgifter och provisioner inte får minska eller öka med mer än 200 procent av beloppet för den tidigare avgiften eller provisionen (denna begränsning gäller inte för avgifter som tidigare inte förekommit eller som varit satta till ”0”). En ändring av beloppet för en viss avgift eller provision görs senast 6 månader efter det att en förutsättning för införandet av en sådan ändring har inträffat. Fastställandet av

avgifter eller provisioner för tjänster vilka banken hittills inte har tagit ut avgifter/provisioner för och fastställandet av avgifter/provisioner för nya produkter eller tjänster görs med hänsyn till de berörda tjänsternas arbetsintensitet och storleken på de kostnader som banken ådragit sig.

- 5 Det framgår av bevisningen att banken vid fullgörandet av kreditavtalet tog ut ränta inte bara på det belopp som betalades ut till konsumenten utan även på den totala kreditkostnaden. Om ränta endast skulle tas ut på det totala kreditbeloppet, skulle den effektiva räntan vara lägre än den som anges i kreditavtalet.
- 6 L. sp. z o.o. förvärvade från D.K. alla dennes framtida fordringar mot långivaren, inklusive de fordringar som följer av tillämpningen av sanktionen för ett kostnadsfritt lån enligt artikel 45 i konsumentkreditlagen.
- 7 L. sp. z o.o. har yrkat att svaranden ska betala 12 905,80 PLN jämte lagstadgad ränta från och med den 29 april 2021 till dess att betalning sker. Yrkandet grundar sig på artikel 45 i konsumentkreditlagen och avser kostnader och ränta i samband med ett konsumentkreditavtal.

Parternas huvudargument

- 8 Enligt kändens uppfattning åsidosattes bestämmelserna i lagen om informationsskyldighet (artikel 30.1 led 7 i konsumentkreditlagen, vilken införlivar artikel 10.2 g i direktiv 2008/48/EG) och det totala belopp som enligt avtalet skulle betalas vid avtalets ingående, eftersom kreditgivaren tog ut ränta inte bara på det belopp som ställdes till låntagarens förfogande utan även på kreditkostnaderna. Svaranden har underlåtit att tydligt ange enligt vilka villkor avgifterna för kreditavtalet har höjts (åsidosättande av artikel 30.1 led 10 i konsumentkreditlagen, vilken införlivar artikel 10.2 k i direktiv 2008/48/EG).

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 9 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om huruvida åsidosättandet av artikel 10.2 g i direktiv 2008/48/EG, vilket består i att den effektiva räntan i avtalet har satts högre än den ursprungliga räntesatsen och att informationsskyldigheten enligt artikel 10.2 k i samma direktiv har åsidosatts, innebär att den sanktion som föreskrivs i artikel 23 i samma direktiv ska tillämpas, nämligen att krediten ska anses vara kostnadsfri (utan ränta och utan kostnader) enligt 45 § i konsumentkreditlagen.
- 10 Den frågar sig om enbart en uppräkningslista av de skäl som ligger till grund för höjningen av avgifterna, liksom ett angivande av de mekanismer som ligger till grund för höjningen av dessa avgifter, är tillräckligt för att det ska anses att informationsskyldigheten har fullgjorts. Om så inte är fallet, kan man då dra slutsatsen att otillräcklig information ska anses utgöra bristande information,

vilket medför att sanktionen i artikel 45 i lagen om konsumentkrediter ska tillämpas?

- 11 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel även avseende sanktionens proportionalitet, eftersom den kan åläggas oberoende av vilken typ av åsidosättande av informationsskyldigheten det är fråga om, och avseende hur detta åsidosättande påverkar konsumentens beslut att ingå ett avtal.
- 12 Den hänskjutande domstolen delar de tvivel och överväganden som görs angetts av den domstol som ställt frågor till EU-domstolen i mål C-678/22, i vilket det är fråga om ett oskäligt avtalsvillkor som ger kreditgivaren rätt att ta ut ränta inte bara på det kreditbelopp som betalats ut, utan även på kreditkostnaderna. Om ett sådant villkor skulle anses oskäligt och därmed ogiltigt, borde det anses att den effektiva räntan är lägre än den som ursprungligen angavs i avtalet.
- 13 Enligt den hänskjutande domstolen kan en sådan åtgärd emellertid inte ha haft någon faktisk inverkan på konsumentens beslut, även om konsumentkreditavtalet i det fallet innehöll felaktiga uppgifter om den effektiva räntan och följaktligen om det totala belopp som konsumenten skulle betala. En offert som innebär att den i avtalet angivna effektiva räntan anges för lågt, i förhållande till vad som faktiskt är fallet, skulle beröva konsumenten möjligheten att utnyttja denna möjlighet och det skulle kunna få denne att ingå avtalet i tron att villkoren är mer förmånliga för denne än vad de faktiskt är. En sådan situation uppstår däremot inte om kreditgivaren anger en för hög procentsats, i vilket fall dennes offert är mindre attraktiv för konsumenten, varför denne inte kan uppmuntras att ingå avtalet.
- 14 I detta hänseende ifrågasätter den hänskjutande domstolen huruvida en felaktig uppgift om den effektiva räntan, när den inte gör kreditgivarens erbjudande mer attraktivt, kan anses motsvara bristande information eller ett åsidosättande av informationsskyldigheten för vilket det finns anledning att tillämpa den ifrågasatta sanktionen. Å ena sidan informeras konsumenten om att dennes åtaganden är strängare än vad de faktiskt är, men å andra sidan får detta inte ha en negativ inverkan på konsumentens beslut att välja en offert som denna sedermera utnyttjar. Enligt direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal har konsumenten samtidigt tillgång till rättsliga instrument för att skydda sig mot räntor som tagits ut felaktigt.
- 15 Med hänsyn till att syftet med direktivet inte enbart är att skydda konsumenter, utan även att skydda den inre marknaden och att säkerställa jämförbara villkor för alla kreditgivare att verka på denna marknad, vilket framgår av skälen 6, 8 och 9 i direktiv 2008/48/EG, anser den hänskjutande domstolen att artikel 10.2 g ska tolkas så, att ett åsidosättande av informationsskyldigheten – vilket består i att den effektiva räntan, och följaktligen det totala belopp som ska betalas, höjs – inte kan anses utgöra en grund för att tillämpa den sanktion som avses i artikel 45.1 i lagen om konsumentkrediter, vilken införlivar artikel 23 i nämnda direktiv.

- 16 I förevarande fall hyser den hänskjutande domstolen tvivel avseende det förhållandet att det i konsumentkreditavtalet, såsom skäl för en ändring av avgifterna, anges sådana omständigheter som inte kan kontrolleras av konsumenten och huruvida dessa uppfyller villkoret i artikel 30.1 led 10 i konsumentkreditlagen, vilken införlivar artikel 10.2 k i direktiv 2008/48/EG. Konsumenten har vid avtalets ingående och dess fullgörande ingen kännedom om kostnaderna för de tjänster som banken utför, samtidigt som avtalet inte medför någon skyldighet för kreditgivaren att ange vilka kostnader som har ökat och hur de förhåller sig till den ifrågasatt höjningen. Ännu mer omfattande är hänvisningen till sådana domstolsavgöranden som kan påverka de kostnader som är kopplade till avtalets fullgörande, eftersom det inte kan uteslutas att kreditgivaren, till följd av att vissa villkor i avtalet anses vara otillåtna, kommer att drabbas av högre kostnader i samband med fullgörandet av avtalet, men detta bör inte anses vara skäl för att dessa kostnader överförs på konsumenten.
- 17 Den hänskjutande domstolen är tveksam till om det, mot bakgrund av artikel 10.2 k i direktivet, är tillräckligt att ange skälen för en höjning av avgifterna och gränserna för en engångshöjning för att dra slutsatsen att konsumenten har informerats om villkoren för höjning av avgifterna i samband med det kreditavtal som denne ingått. Kreditgivarens angivande av skäl som motiverar en avgiftshöjning, vars förekomst inte kan kontrolleras, utan någon skyldighet att uttryckligen ange dessa skäl i avtalet och utan möjlighet att kontrollera skälens inverkan på avgiftsbeloppet, utgör inte ett uppfyllande av den skyldighet som föreskrivs i ovan nämnda bestämmelse. Enligt den hänskjutande domstolen förefaller det inte tillräckligt att kreditgivaren, i ett separat dokument, informerar konsumenten om att avgifterna endast kan ändras fyra gånger per år och om den övre gränsen för en engångsändring. Även om kreditgivaren bokstavligen har angett under vilka förutsättningar en avgiftshöjning kan ske, kan konsumenten i själva verket inte veta (och inte heller garanteras) att bli informerad om att denna förutsättning föreligger, liksom att denna förutsättning har medfört en ökning av de kostnader som ligger till grund för ändringen av avgiften.
- 18 Den hänskjutande domstolen ifrågasätter om det kan anses vara tillräckligt enligt unionsrätten när det i nationell rätt endast föreskrivs en sanktion, oberoende av överträdelsens art vad gäller den information som lämnas i kreditavtalet. Enligt den hänskjutande domstolen förefaller det sannolikt att de aktuella avgifterna, vilka hänför sig till sidotjänster och den tekniska hanteringen av krediten, och i synnerhet mekanismen för att höja eller underlåta att höja avgifterna, inte är av väsentlig betydelse för konsumenten när denne ingår avtalet.
- 19 Mot bakgrund av vad som anförts ovan är den hänskjutande domstolen tveksam till huruvida artikel 23 i direktivet, särskilt mot bakgrund av kravet på att den påförda sanktionen ska vara proportionerlig, utgör hinder för en nationell lagstiftning som införlivar en bestämmelse i direktivet i vilken det föreskrivs en enda sanktion för åsidosättande av kreditgivarens informationsskyldighet vid avtalets ingående, oberoende av arten och graden av åsidosättande av den skyldighet som föreskrivs i de bestämmelser vilka införlivar nämnda direktiv i den

nationella rättsordningen. Om det slås fast att sanktionen är oproportionerlig, ska den nationella domstolen då inte tillämpa den eller kan den tillämpa den delvis?

ARBETS
DOKUMENT